«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 2 fevral (Bazar günü) tarixli 103-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Yekşənbə, 1 cəmadiyələvvəl sənə 1337.
2 şubat sənə 1919.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə,
2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə,
2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir.

Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İKİ KONFRANS

Mənən olmasa da, maddətən bu günün hakimi olduqları kimsə tərəfindən inkar olunmayan qalib dövlətlərin mərifətilə [sayəsində] Parisdə, "Versal"da dövlətlərin nümayəndələrindən ibarət bir konfrans açılmaqdadır.

Bu konfransla bərabər maddətən olmasa da, mənən bu günün hakim əfkarı [fikri] olan demokratiya naminə ümumdünya sosialistləri tərəfindən İsveçrədə, Bern şəhərində digər bir konfrans, Sosialistlər Konfransı toplanmaqdadır.

Dünyanın cahangirləri qarşı-qarşıya gəldilər. Dünya alt-üst oldu, qiyamət qopdu! Cahangirlərdən bir zümrəsi qalib, digəri məğlub oldu. Toplar dayandı. Hesab günü gəldi. Divani-mühasibat quruldu. Bu divana yalnız qaliblərlə məğlublar deyil, bütün dünya gəlir, bütün millətlər ərzi-hesab edirlər.

Təbiətdə itlaq [mütləqlik] yoxdur. Hər şey nisbidir.

Bu divana ərz olunan hesablar bir ədaləti-möhsinə üzərinə [gözəl və xeyirli bir ədalətlə] görüləcəkmidir? Görülə biləcəkmidir?

Bu bir məsələdir.

Biz Parisdə toplanacaq Sülh Konfransından bahis [bəhs edən] "Hesab günü" ünvanı ilə yazdığımız məqalədə bu divandan çıxacaq hökmlərin kimidən ötrü "cənnət", kimidən ötrü "cəhənnəm", kimidən ötrü "bərzəx" qərarını verəcəyini təsəvvür etmişdik.

Fəqət bunu təsəvvür edərkən oxuyucular bilərlər ki, "Versal" divanının adili-mütləq [mütləq ədalət sahibi] olacağına çox da iman etməmişdik. Müsəlman sosialistlərinin naşiri-əfkarı [mətbuat orqanı] bulunan "Al bayraq"ın isnad eylədiyi kimi bu konfransı biz "günah"ları, "savab"ları adilanə ölçə bilər qiyamət-ilahi deyə tələqqi etmədik [qiymətləndirmədik]. Böylə tələqqi etmiş olsaydıq, o məqalədə bu satırları yazmazdıq:

"Məhkəmənin bu üç hökmdən birisini verməsinə oradakı nümayəndələrimizin, təbiri-digərlə [başqa sözlə] dava vəkillərimizin məharəti, ciddiyyəti, səy və çalışqanlığı təsirsiz olmayacaq. Fəqət bu kifayət etməz! Lazımdır ki, biz də burada çalışaq, kəndimizi idarə edək. Behiştlik dərəcədə idarəyə istehqaq [haqq] qazanmış olduğumuzu isbat edək.

Bu vasitə ilə işin yarısı görülmüş olsa da, məhkəmə hökmünün xırda millətlər haqqında tamamilə müvafiq çıxarılması üçün Avropa və Amerika demokratiyasının bu hökmlər üzərinə həqiqi bir nüfuz icra eyləməsini arzu etməliyiz. Bu nüfuz vaqe olarsa, o zaman bütün cahana qarşı elan olunan prinsiplər az-çox səfiyyətini saxlar. Onların səfliqlarının məhfuz qalması [qorunması] isə bizim kimi xırda millətləri qurtarar. Dirilik yarlığını əllərimizə tapşırar."

"Müsavat" başçılığından əvvəl bir mühərrir olan Rəsulzadənin "yanıldığını" isbat edən "sosialist" qəzetə görünür ki, münaqişə həvəsilə pürşur kəsilərək [həyəcanlanaraq] tənqid etdigi məqaləni diqqətlə oxumağa, aradan bir çox zaman keçmişsə də, vaxt bulammamışdır.

"Al bayraq" Berndəki sosialist konqresinin toplanmaq üzrə bulunduğu xəbəri çıxdığdan sonra beynəlmiləl demokratiyanın Azərbaycan müqəddəratına təsirbəxş olacağından bəhs edirsə, biz daha böylə bir xəbər yox ikən, Yevropa və Amerika demokratiyasının Versal Konfransı üzərinə icrayi-təsir etməsini arzu eyləmişdik. Və "bu nüfuz vaqe olarsa, xırda millətlər qurtarar" demişdik. Bu məqsədlə dəxi "Paris Konfransını təbrik" deyil, Parisə qibtə edərkən kəndisinə xitab etmiş, demişdik ki:

"Saqın; möhtəşəm salonlarından birisində, əhtimal ki, Versalın tarixi binasında, iniqad edəcək [yığışacaq] başəriyyət qarşısındakı məsul ricala [adamlara] təlqin et ki, məğrur olmasın, mövqe və iqtidarlarını sui-istemal [sui-istifadə] etməsin, yalnız başəriyyəti və yalnız istiqbali-başəri [bəşəriyyətin gələcəyini] düşünsünlər. Hökmləri verərkən bütün demokratiyanın tələbini nəzərə alsınlar; məzarlarından qalxmış və diriliyə təşnə olmuş millətləri təkrar məzarlarına gömməsinlər!!"

Arzu etdigimiz "demokratiya nüfuzu" deyəsən ki, təşəkkül etmək istəyir. Beynəlmiləl Sosialist Konqresi toplanır.

Berndən sədası gələn bu konqrenin Versal divanı üzərinə az-çox nüfuzu olacağını inkar edənlərdən deyiliz; əvvəla millətimizin kəndi ciddi cəhdindən və saniyən [ikincisi] dəxi bu "nüfuz və təsir"dən istifadə edəcəyini zatən "Hesab günü"ndə söyləmişdik.

Əvvəlcə dəxi yazmışdıq:

"Bu hesab gününün nəticəsində dəxi bütün dünya millətlərinin 'behiştlik' olacaqlarına hökm verə bilmək üçün həddindən artıq nikbin olmaq lazımdır."

Diqqət olunarsa, daima hesab divanından deyil, hesab günündən bəhs olunur. Bu günün divani-mühasibatı biri Versal, digəri Berndə olmaq üzrə iki məclisli ola bilər. Birincisi adili-mütləq olammazsa, ikinci məclis hakimi-mütləq ola biləcəkmidir? Zənn etməm. Bir kərə oraya toplaşacaq sosialistlər Versaldakı diplomatlar cinsindən olmasalar da, onlarla birlikdə Hərbi-ümumiyə [Dünya müharibəsinə] iştirak eyləmiş partiyalara mənsub adamlardır. Binaənileyh [ona görə] onların kamilən [tamamilə] bitərəf və "Al bayraq"ın istədiyi adili-mütləq adamlar olduğunu düşünmək üçün dəxi fəzlə nikbin olmaq gərək.

Bernin Versala müqabiləsini [qarşı durmasını] Rusiya inqilabındakı Əmələ Şurası [Fəhlə Soveti] ilə Müvəqqəti Hökumətə qiyas edənlər vardır. Rusiya mühitində əmələ Şurası icrayi-nüfuz dərəcəsini keçib hökmdarlıq mərtəbəsinə çıxdı. Maddi və mənəvi bütün qüvvəti əlinə aldı.

Fəqət nəticədə Milyukovun almaq istədiyi İstanbul üzərində "israr" etmədisə də, kadetlərin "Moskvadan ziyadə mühafizə edəcəkləri" Bakıdan dəxi qolaylıqla əl çəkmədi. Qafqaziya, imperatorların gövhəri-tacı [tacının gövhəri] idi; demokratların tacı yox, fəqət mədələri var, iştahaları kəsirdi. Qafqaziyanı bir gövhər kimi deyilsə də, bir malikanə kimi saxlamaq istədilər.

Nə məlum ki, Berndəki sosialistlər Rusiyadakı insanlardan deyil, başqa bir növ mələklərdən olacaqlar.

Məmafih [bununla belə], bununla biz Bern Konfransının Versal üzərində xırda millətlər nöqteyi-nəzərindən pək faydalı bir təsir icra edəcəyini inkar etmək istəməyiriz. Yalnız istəriz ki, həqiqəti olduğu kimi görərək pək də xəyalata qapılmayalım. Biləlim ki, bügünkü amil qüvvətlərin tənasübü son qərarın Versala aid olduğunu göstərməkdədir.

Məgər ki, yarınkı gün başqa bir hökm, başqa bir hikmətlə zühur edə!..

M.Ə.Rəsulzadə

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

"İttihad" rəisinin sorğusu

Bundan sonra "İttihad" firqəsi rəisi tərəfindən hökumətə xitabən verilmiş olan bu sorğunu katib oxuyur:

1. Qara və ağ neft alış-verişinin ümum Qafqaziya əhalisi üçün müzirr [zərərli] bir şəkil aldığı, məmləkətin bu mühüm sərvətinin möhtəkirlər və avantüristlər əlində əhalini soymaq üçün alət olub, dövlətə möhtəkirlərin qazanclarına nisbətən cüzi bir mənfəət verdiyi hökumətə məlumdurmu? Məlum isə, bu yolda hökumətin fikri nə mərkəzdədir?

2. Əsgər naminə ucuz fiatla [qiymətlərlə] yaxud parasız əhalidən toplanmış olan zəxirə [ərzaq] haqqında məmurların icra etdikləri sui-istemal [sui-istifadə] hökumətə məlumdurmu? Məlum isə, bu xüsusda hökumət nə kimi tədbirlər ittixaz etmişdir [tədbirlər görmüşdür] və müqəssirlər haqqında nə kimi iqdamatda bulunulmaqdadır [hansı addımlar atılmaqdadır]?

3. Hacı Zeynalabdin Tağıyevin fabrikasından hökumətin icazəsi ilə əhali namına [adına] buraxılan malların möhtəkirlər tərəfindən yüksək qiymətə satıldığı, bu münasibətlə ehtikara [möhtəkirliyə] və sui-istemala geniş meydan açıldığı, bez və ağın arşınının füqəraya 15-17 manata mal olduğu [başa gəldiyi], bir çox hökumət ətrafında dolaşan adamların bu sui-istemala iştirak etdikləri hökumətə məlumdurmu? Məlum isə, bu yolda nə kimi tədbirlər ittixaz edilmiş və müqəssirlər haqqında nə kimi təşəbbüsatda bulunulmuşdur?

"İttihad" firqəsi rəisi:
doktor Qara bəy Qarabəyli.

Qarabəyli Qara bəy - uzun bir nitqlə sorğunu müdafiə edərək deyir ki:

Bizim nöqsanımız yalnız bu deyil, çox nöqsanlarımız var. Fəqət bu üç məsələ həyatımızda qayət mühüm məsələlərdir. Azərbaycan ən zəngin məmləkətlərdən birisidir. Sərvətimizin də mühümü neftdir ki, bütün cahan ona möhtacdır. Fəqət bu sərvətlə bərabər qonşumuz olan məmləkətlər Azərbaycandan çox ucuzluqdur. Neft ticarət və ixracının mən'i [qadağan edilməsi] haqqında çox qanunlar var. Fəqət bəzi xoşbəxtlər bilmirəm nüfuzlarınamı, qövmlüyəmi [qohumluğamı] ya xüsusi himayəyə görə lazım olan icazənaməni alır və alış-verişlərini edirlər. Bizim ayrı-ayrı şəxslərlə işimiz yoxdur, ancaq qaydanın pis götürüldüyünü göstərmək istəyiriz. Neft icazənaməsi ələni [açıq] surətdə bazarda satılır. *(Mərkəzdən və soldan: Doğrudur, doğrudur).* Ona görədir ki, neftin putu 10 manat olduğu halda, Bakının özündə 20, Gəncədə isə 120 manata satılır. Həm də bu qədər qazanclar bir neçə möhtəkirin cibinə girərək, barı hökumət və millət xəzinəsinə bir mənfəət dolmur. Bu gün hər kəs istəyir gedək birjadan mən ona neçə vaqon neft icazəsi istəsə alım.

İkinci mühüm məsələ, Tağıyev fabrikasından buraxılan bez məsələsidir. Məmləkətimizdə özümüzə məxsus fabrikamız mövcuddur və bezin arşınını 5 manata buraxmaqda ikən, fəqir əhali aylarla fabrikanın və Nəzarətin [Nazirliyin] qapısında dayanaraq əliboş qayıdır. Amma bəzi məsudlar burada da işlərini düzəldə bilirlər. Bəzi adamlar fabrikadan bez buraxılması üçün tezcə icazənamə alır və bez əlinə çatan kimi fabrikanın qapısındaca arşını 12 manatdan satır, onu alan da aparıb yəqin ki, 15-17 manata satır. Bu surətlə heç ehtiyacı olmayan bez alır, mənfəətinə satır, amma möhtac olan fəqir əhali icazənamə ala bilməyib, bazardan 15-17 manata almağa məcbur olur. Ona görədir ki, fəqir camaat ac, çılpaq qalıb, içlərində yatalaq xəstəliyindən qırılır. Bu gün biz bunun qabağını almazsaq, bu hərəkətlərə sədd çəkməzsək, vətənin böyük xaini və xəstəlikdən qırılanların qanına məsul olacağız. Bu məsələni tezliklə bir qaydaya salmalıdır. Hərçənd biz böylə məsələlərdə mütəxəssis deyiliz, amma yenə bəzi çarələr göstərməyi lazım biliriz. Məsələn, hökumət bütün neft alış-verişini öz əlinə alıb, hasil olan nefti tamamilə alaraq, sonra müntəzəm mübadileyi-əmval [mal mübadiləsi] təyin edə bilər ki, bu da şübhəsiz ümum malların ucuzlaşmasına səbəb olar. Yaxud hökumət neft alış-verişini azad elan edərək hamıya izin versin və bu surətlə rəqabət çıxarsın. Bu dəxi əlbəttə malların ucuzlaşmasına bais olar. Biz bunu mütəxəssis kimi demiriz və təklif ediriz ki, hökumət Parlamanın iştirakı ilə və mütəxəssislər dəvət edərək bu işləri bir yaxşı nizama salsın.

Sorğumuzun üçüncü maddəsi buğda məsələsidir. Hamınıza məlumdur ki, türklər burada olan zaman qoşun ehtiyacı üçün fəqir kəndlilərdən xüms, zəkat və üşr adı ilə külli miqdarda buğda yığılmışdı. Aldığımız məlumata görə, buğda işlərində də böyük sui-istemallar olur. Hökumət məmurları da sui-istemalda iştirak edirlər. Məsələn, Quba uyezdində camaatdan külli miqdarda buğda yığılıb, hələ pulu da verilməmişdir. Həman buğda tələf edilmişdir. Hökumət məmurlarının iştirakı ilə bir neçə adam Qazax uyezdində daha da betərdir. Orada öylə böyük həngamələr olur ki, heç inanmazsınız. Eşitdiyimizə görə, orada hökumət məmurlarından ibarət dəstələr əmələ gəlmişdir ki, Azərbaycandan özgə məmləkətlərə neft və sair qadağan edilmiş şeylər aparırlar. Gəncə polismeysteri özü yazır ki, onun məmurlarının əksəri sui-istemal edirlər. Hökumət və Parlaman, camaat nəzərində nüfuzlarını saxlamaq və yüksəltmək üçün tədbirlər görməlidirlər. Hökumət məmurları özləri qanunu pozduqda və sui-istemala yer verdikdə, dəxi camaatdan nə tələb etmək olar? Burası hərc-mərc başlanğıcıdır və hökumət buna bir sədd çəkməlidir.

Sədr - sorğunu səsə qoyur, sorğu təcili olaraq qəbul edilir.

İctimaiyyuni-inqilabiyyun komitəsi təklifi

Bundan sonra katib, Bakı İctimaiyyuni-inqlabiyyun [Sosialist-inqilabçılar] komitəsi tərəfindən göndərilmiş olan bu məktubu oxuyur:

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı Rəisinə

Parlaman təşəkkülü qanununa görə məbuslar milliyyət əsası ilə seçilirlər. Bizim firqəmiz beynəlmiləl olduğuna görə milliyyət əsası ilə məbus keçirmək imkanımız yoxdur, ancaq firqə tərəfindən nümayəndə verə bilərik. Bütün millətlərin zəhmətkeş siniflərini təmsil edən İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsi kəndli və fəhlələrin hüququnu hətta təşəkkül əsası bütün düzgün olmayan müəssisələrdə də müdafiə etməyi özünə borc bilir. Bakı və Gəncə quberniyalarında bizim firqəmizin Məclisi-Müəssisan seçkilərində aldığı səsləri Azərbaycan Məclisi-Məbusanında bizə beş yer haqqı verir. Bununla bəyan edirik ki, İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsi Azərbaycan Parlamanına iştirak etməyi təhti-qərara almış və qanuni haqqı olan beş yerin firqəyə verilməsini təkid edir. Bizim bu bəyannaməmizi, cənab Sədr, təvəqqe edirik Parlamanın iclasına təklif edəsiniz.

Zaqafqaziya İctimaiyyuni-İnqilabiyyun
komitəsinin Bakı mürəxəssləri
[nümayəndələri]: Dmitr Serxalyev,
Sako Saakyan.
İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsi Bakı
komitəsi sədri: Xristofor Yevanqulov.
Əvəzi-katib: L.Umanski.

Rüstəmbəyli Şəfi bəy (Müsavat) - Həmişə Parlamanda birgə işləmək üçün bütün millətlərin Parlamanda bulunmaları tərəfdarı olduqlarını qeydlə təklif edir ki, İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsi təklif[i] əsas etibarilə qəbul edilməklə, milli komitələr hesabına onlara yer verilməsinə razı olaraq, yerlərin miqdarını təyin etmək üçün məsələnin etibarnamə komisyonuna verilməsini təklif edir.

Qardaşov – "Əhrar" fraksiyası tərəfindən məzkur [deyilən] firqənin müraciətini təbriklə bərabər deyir ki, bu təklif qəbul ediləmməz. Çünki azlıqda qalan millətlərin yerləri milli şuralara verilmişdir. Bu gün o yerlər firqələrə verilərsə, yarın yer sahibi gəldikdə ixtilaf çıxar.

Əhməd Cövdət (Sosialistlər ittifaqından) - Həmişə siyasi firqələr və azlıqda qalan millətlərin Parlamanda bulunmalarını arzu etdiklərini və öz firqələrinin daima sosialist firqələrini Parlamanda iştiraka tərğib [rəğbətləndirməyə] və təşviqə çalışdıqlarını qeydlə təklif edir ki, İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsinə Rusiya Məclisi-Müəssisanı seçkisində almış olduğu səslərə nisbətən malik olduğu haqqa görə yer verilsin.

Ağa Aşurov - Təklif edirəm ki, bu müraciətə rədd cavabı verilsin. Çünki gəlmək istəyənlər özlərini başqa bir hökumət üzvü hesab edirlər. *(Məhəmməd Əmin yerindən: Şimdi o hökuməti ləğv etmişlərdir.)* Bir də, əgər onlar beynəlmiləl bir sosialist firqəsi kimi gəlmək istəyirlərsə, Parlamanda sosialist fraksiyonu var. Bir millət kimi gəlirsələr, milli şuralar vasitəsilə gəlsinlər. Lakin milli şuraların yerlərini onlara verməyi mən qeyri-mümkün ədd [hesab] edirəm.

Qarayev [Əliheydər] (Hümmət) - Ağa Aşurov cənablarının sosialistlərin Parlamana gəlməsinə razı olmaması təbiidir. Yoldaşımız Əhməd bəy [Pepinov] dediyi kimi, sosialistlər milli şuralara daxil deyildirlər. Hətta mən deyirəm ki, Rus Milli Komitəsi "Yedinaya Rossiya" qəzetəsinin müdir və mühərrirlərindən ibarət olub da, həmişə yatıb yuxusunda böyük Rusiya görənlərdir. Onlar Azərbaycan Parlamanına gəlməzlər. Ona görədir ki, biz var qüvvəmizlə İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsinin Parlamana daxil olmaq hüququnu müdafiə edəcəyiz.

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin - Məlum ki, biz [istəyirik] ümum cərəyanlar, millətlər və firqələr Parlamanda iştirak etsinlər. Lakin biz o nikbinlərdən deyilik ki, deyək hamı bir dərəcədə bizimlə bərabər Azərbaycan istiqlalını və Azərbaycan əməlini [arzusunu] müdafiə edəcəkdir. Yenə də biz nikbinlik istəmiriz. Fəqət istərdik ki, fəaliyyətimizi tənqid, hərəkətlərimizə etiraz edənlər Parlaman xaricində olmayıb, Parlaman kürsüsündən tənqid etsinlər və buradaca cavablarını alsınlar. İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsinin Parlamana daxil olması barəsində burada bəzi mülahizələr bəyan edirlər. Biz milli şuralara yer verdikdə həman şuraların siyasi firqələrdən mütəşəkkil olduğunu təsəvvür edirdik. Biz milli şura ların əhəmiyyətini təşəkkül etdikləri siyasi firqələr və Rusiya Məclisi-Müəssisanı seçkisində onların almış olduqları səsin miqdarı ilə ölçə biləriz. Burada Əhməd bəy və Qarayev İctimaiyyun firqəsinin Parlamana gəlmək istəməsini öz təşəbbüslərinin nəticəsi kimi istinad verdilər. Fəqət, bizcə bu işə anlı [ağıllı, düşüncəli], idraklı türk demokratiyasının təsiri daha böyük olmuşdur. Türk demokratiyası öz hüququnu, öz istiqlalını var qüvvəsi ilə müdafiə edəcəyini aydın-aşkar elam etdi [bildirdi] və bu gün bu müvəffəqiyyət demokratiyanın böylə qəti hərəkəti nəticəsidir. *(Alqış)* İdraklı türk demokratiyasının səsi sair firqələri də Parlamana gəlib bizimlə müttəhidən [birgə] çalışmağa vadar edəcəkdir. *(Alqış)* Mən yenə təkrar edirəm, əqəliyyət [azlıq] təşkil edən millətlərin milli şuralarına yer verildikdə seçki vaxtı siyahı çıxarmış və səs almış olan firqələrə yer verilirdi. O cümlədən İctimaiyyuni-inqlabiyyun, İctimaiyyuni-amiyyun [Sosial-demokrat], kadet və Daşnaksutyun firqələri də siyahı çıxarmışlardır. İctimaiyyuni-inqlabiyyun firqəsi siyahı çıxarmış, müəyyən miqdarda səs almış və bu surətlə bir qisim əhalini təmsil edir. Madam ki, bu firqə milli şuralar vasitəsilə gəlmək istəməyir, biz borcluyuz onların haqqı olan yerləri özlərinə verək; hətta gələcəkdə sair firqələr də Parlamana daxil olmaq istəsələr, onlara yer verək.

S.M.Qənizadə - Qarayev deyir ki, Rus Milli Şurası "vahid Rusiya" xəyalındadır və bizim yanımıza gəlməzlər. Görünür ki, sosialistlər bizim istiqlalımızı qəbul edirlər. Sosialistlərin Cümhuriyyət tərəfdarı olduqlarına biz inanırız. Bəlkə gələcəkdə sair firqələr də bu nöqteyi-nəzəri qəbulla Parlamana gəlmək istəyəcəklərdir. Əlbəttə, böylə isə biz onların həpsinə yer verməliyiz.

Əhməd Cövdət - Əsl məram məsələsində fəhlə və əkinçi, yəni ümum zəhmətkeşlər məsələsində onların bizimlə bir olacaqlarına mən Sultanməcid [Qənizadə] əfəndiyə söz verə bilərəm. Taktika məsələsində isə əlbəttə, onlar bizdən ayrı da gedə bilərlər.

"Müsavat"ın təklifi

Hacıbababəyov - "Müsavat" tərəfindən böylə bir təklif təqdim edir:

Sosialist-revolyusioner [Sosialist-inqilabçılar] partiyasının Bakı komitəsi tərəfindən Azərbaycan Məclisi-Məbusanına daxil olmaq haqqındakı istidanı [xahişi] müzakirə edərək və:

1. Azərbaycan Şurayi-Millisi əqəliyyət [azlıq] milli komitələrinə nümayəndəlik haqqı verərkən bütün firqələrin bu komitələrə daxil olduğunu dəxi təsəvvür eylədiyini;

2. İctimaiyyuni-inqlabiyyun milli komitələr zimnində [daxilində] malik olduqları haqdan istifadə etmək istəməyib və bunlar vasitəsilə Məclisi-Məbusana vəkil göndərməkdən imtina eylədiklərini;

3. Məclisi-Müəssisan intixablarından [seçkilərindən] görüldüyü vəchlə [görüldüyü kimi] bu firqə az da olsa əhalidən bir qisminin və ələlümdə [başlıca olaraq] müsəlman olmayan qisminin rəyini almış olduğunu nəzərə alaraq, Məclisi-Məbusan yuxarıdakı istidadan çıxan xüsusiyyətlərə ələlümum [ümumiyyətlə] riayət edərək qərar verir ki, Məclisi-Müəssisan seçkilərində siyahısı olub da Azərbaycan daxilində rəy [səs] almış olan və milli komitələr vasitəsilə nümayəndə göndərmək istəməyən firqələrə, aldıqları rəylər nisbətində yer verilib, bu yerlər dəxi – müsəlman siyahılarından [Məclisi]-Məbusana girməmiş bir firqə siyahısı olmadığından – yalnız əqəliyyət milli komitələrinə verilən yerlərin hesabına çıxılsın.

İstənilən yerin miqdarı haqqında isə Məclisi-Məbusan Etibarnamə komisyonunun tədqiqi və bu xüsusda gələn məclisi-ümumiyə [ümumi iclasa] verəcəyi məruzəsi üzərinə qərar veriləcəkdir.

Sosialistlər fraksiyonunun sorğuları

Axırda Sosialistlər fraksiyonu Tağıyev fabrikasında çalışan 10 müsəlman fəhləsinin qovulması haqqında Məsai [Əmək] nazirinə xitabən və Ermənistan Cümhuriyyəti ilə bu vaxtadək siyasi əlaqə peyda və diplomasi nümayəndələr təyin edilməməsi haqqında Xariciyyə nazirinə xitabən birər sorğu verir. Fəqət, məclisdə kvorum olmadığından iclas qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Royter acentəliyindən)

Zürixdən yazılır: Parisdə ümumən tərk-silah məsələsi müzakirə edildiyi bir vaxtda, Berlində Yeni Almaniya Hökuməti təzə alman ordusu təşkili məsələsini müzakirə edir. İndi anlaşılır ki, Almaniya Hökuməti yeni qoşun təşəkkülü barəsində Almaniya Məclisi-Müəssisanına bir layihə təqdim edəcək, bu layihə ilə bütün Almaniya üçün bir imperiya ordusu təşkil ediləcək və bu ordu Berlin Hökuməti komandanına müti olacaqdır.

Bolşeviklərin məğlubiyyəti

Soçi - General Denikin ərkani-hərbi [qərargahı] xəbər verir:

Yanvarın 17-də Svyatoy Krest cəbhəsində başlanan müharibə bu hərbi nöqtənin işğalı ilə nəticələndi. Bizim süvarilərimiz külli qənimət almışlar, o cümlədən avtomobil, aeroplan və sair ləvazimi-hərbi [hərbi ləvazimat] almışlardır. Yanvarın 19-da Proxladnı cəbhəsində biz Georgiyevsk şəhərini almışıq. Mineralnı Vod[ı] cəbhəsində bizim qitəatımız Kislovodsk ilə Həsəntukini [Yessentukini] almışlardır. Həman gün Pyatiqorsk yanındakı Beştau dağları al[ın]mışdır. Orada bolşeviklərdən 600 nəfər əsir götürülmüşdür.

SÜLH ƏTRAFINDA

* Sülh Konfransında Əqsayi-Şərqdə [Uzaq Şərqdə] və Bəhri-Mühitdə [Sakit Okeanda] olan Almaniya müstəmləkələri məsələsi, hakəza [eləcə də] "Cəmiyyəti-əqvam"ın [Millətlər Cəmiyyətinin] əsaslı məsələləri müzakirə edilmişdir.

* Tiflis - (Fransız mətbuatı) Konfransın səhərki iclasında Avstraliya, Yeni Zellanda, Yaponiya və Çin nümayəndələri danışmışlardır. Axşam general Simson və Fransa müstəmləkə vəziri müstəmləkə məsələsində olan rəylərini bildirmişlərdir. Bundan əlavə, Cəmiyyəti-əqvam əsasları və onu vücuda gətirmək məsələsi müzakirə edilmişdir.

"Pati jurnal" Sülh Konfransında Simsonun Afrikada Toqo və Kamerun müstəmləkələrinin Fransaya müti olması haqqındakı bəyanatından bəhs açaraq deyir ki, hərgah bu yerlər Fransaya verilərsə, Fransa qayət liberal üsul yeridərək məhəlli [yerli] əhalini mühafizə edəcəkdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Tersk oblastında

Tiflisdə alınan ən mövsuq [etibarlı] xəbərlərə görə, bolşevik hökuməti Vladiqafqazdan qaçmışdır. Şəhər bolşeviklərlə dost olmağa məcbur olan inquşlar tərəfindən zəbt edilmişdir. Sunca xəttində böyük qarışıqlıq vardır. Bolşeviklər işi uduzmuş görüb, bir çoxları özlərinin bu firqəyə mənsub olduqlarını gizləməyə çalışırlar. Gürcüstanla möhkəm münasibat [əlaqələr] bərpa etməkdən ötrü bu günlərdə Vladiqafqazdan Tiflisə inquş nümayəndələri gələcəklərdir.

İnquşlar və bolşeviklər

Vladiqafqazda nəşr edilən "Narodnaya vlast" qəzetəsi yazır kı, inquş xalqı ictimai qərar qoymuşdur kı, aşkara surətdə xəbər versin ki, Şura Hökuməti başlanan zamandan inquş camaatı Şura Hökuməti platformasında durub öz müqəddəratını Şura Hökumətı ilə birləşdirmişdi. Hərçənd hal-hazırda Şura Hökumətinin cəbhəyə müsəlləh [silahlı] dəstələr göndərməsi dəvəti inquş xalqı adına şəhərdə buraxılan müfəttinliyin [fitnəkarlığın] artması münasibətilə inquş xalqının ağır bir halında isə, yenə də təzədən silah əlimizdə bütün cümhuriyyət vətəndaşları ilə bir yerdə Şura Hökumətini mühafizə etməyə hazır olduğumuzu izhar edirik [bildiririk].

Polşa Hökumətinin həbsi

Varşavada çıxan "Paranna" qəzetəsi xəbər verir:

Yanvarın 5-də gecə milli demokratlar, Kabinə rəisi Pilsudskini iş başından düşürmək istəmişlərdir. Paderevski Pilsudskidən tələb eyləmişdir ki, Polşanın üç hissəsindən milli hökumət dəvət eyləsin. Pilsudski bu tələbi rədd eyləmişdir. Şuradan qayıtmış olan vəzirlər, Baş vəzir və sair kabinə üzvləri həbs edilib, sui-qəsdçilərin ərkanına [qərargahına] aparılmışlardır. Sübh vaxtı Yanuşaytisin qoşunları tərəfindən hökumət imarəti işğal edilmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində

"Tsaturin" cəmiyyəti qulluqçularından bir dəstə müsəlman fəhlələri Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən rica etmişlər onlar barəsində cəmiyyət indində [nəzdində] təşəbbüsatda bulunsun. Zira cəmiyyət onların zəhmət haqları barəsində kəmetinalıq edərək, layiqli surətdə məvaciblərini verməyir. Binaəni-leyh [ona görə] Məsai Nəzarəti tərəfindən Baş Fabriçnı inspektora [Baş Fabrik müfəttişinə] məzkur [deyilən] fəhlələrin ərizələri göndərilib, lazımi tədabir ittixazı [tədbirlərin görülməsi] tapşırılmışdır.

- Bu gündən etibarən Məsai Nəzarətinə qulluq istəmək üçün veriləcək ərizələr qəbulu qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Ticarət və Sənaye Nəzarətində

Maliyyə Nəzarəti Ticarət və Sənaye Nəzarətinə məlum etmişdir ki, hökumətin 21 oktyabr 1918-ci sənə qərardadı mövcibincə [əsasında] neftdən 3-7 rublə vergi alınmalıdır. Binaənileyh Ticarət və Sənaye Nəzarəti, Neftçilər İttifaqı ilə işbu məsələyə dair əlaqə peyda edib, qərardadın qövldən feilə gəlməsi [həyata keçirilməsi] barəsində lazımi tədbiri ittixaz etməlidir.

AZƏRBAYCAN VƏ ERMƏNİSTAN

Azərbaycan Hökumətinin Şuşa, Cavanşir, Cəbrayıl və Zəngəzur qəzalarını xüsusi bir general-qubernatorluğa ayırması münasibəti ilə Ermənistan Hökumətinin protesto etdiyi xəbər verilmişdi. Şimdi Ermənistan Hökumətinin prostestosuna cavab olaraq Azərbaycan Hökuməti Ermənistan Xariciyyə nazirinə böylə bir teleqraf göndərmişdir:

"İrəvan. Ermənistan Hökumətinin Xariciyyə nazirinə.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Cavanşir, Şuşa, Cəbrayıl və Zəngəzur uyezdlərini müvəqqət general-qubernatorluğa ayırması qərarına görə sizin hökumətinizin protestosu əsassızdır. Çünki məzkur [adı çəkilən] qəzalar Azərbaycanın ayrılmaz parçalarıdır. Azərbaycan Hökuməti ali idarə qanununca öz torpağında olan əhalisinin bilafərqimillətü məzhəb [millət və din fərqi olmadan] həyatını, namusunu və malını məsuliyyətsiz adamların key fəmayeşasından [özbaşınalığından] mühafizə etməsi bir tək hüquqi deyil, hətta mənəvi vəzifəsidir. Buna görə, bizim hökumətimizin məzkur qəzalara general-qubernator təyin etməsi Ermənistan Hökumətinin hüquqi-mülkiyyəsinə təcavüz deyildir. Biləks [əksinə] sizin hökumətinizin bu münasibətlə protesto etməsi bizim daxili işlərimizə müdaxilə etmək təşəbbüsü olmaq üzrə haqqi-hakimiyyətimizə təcavüz deməkdir.

Nömrə 176, 31 yanvar.
Xariciyyə naziri əvəzinə Ədil xan Ziyadxanov."

MİLLİLƏŞMƏK ƏLAMƏTLƏRİNDƏN BİRİ

"Azərbaycan"ın 98-ci nömrəsində Bakı müəllimlərinin gözəl bir təşəbbüsatını oxuduq: Milliləşdiriləcək məktəblərimizə layiq müəllimlərin arada olmadığı cəhətinə, buna bir çarə aramaq üçün Bakı müəllimləri yığılıb müvəqqəti bir ehtiyat [hazırlıq] kursu açmaq niyyətinə düşmüşlər. Bunu əncama gətirmək üçün və buna dair daha ətraflıca məlumat cəm etmək məqsədi ilə məsələni xüsusi bir komisyona həvalə edirlər. Zatən bu təşəbbüsat müəllimlərin deyil, şəhər Məkatib [Məktəblər] komisyonu müdiri Əlicabbar Orucəlizadə cənabınınkıdır. Şəhər məktəblərinin halı və ələlxüsus gələcək halı bu cənabı düşündürür, həyəcana salır: milliləşəcək, daha doğrusu türkləşəcək məktəblər üçün müəllimləri haradan almaq? Bunun üçün seminariya və institut kimi darülmüəllimlərimiz [pedaqoji məktəblərimiz] açılmamışdır. Meydanda bulunan müəllimlərimiz də türkcə kəmsavad olduqları cəhətə bu işə yaramayacaqlar.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 2 fevral (Bazar günü) tarixli 103-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Bəs buna çarə nədir?

İştə buna hələlik ehtiyat kursundan başqa bir çarə yoxdur. Orucəlizadə cənabı məsələni böylə kəşf və həll etmişdir. Bizim də rəyimiz budur. Lakin burada bizi təşvişə salan iki şeydir: Əvvəla, vəsət [orta] məktəblərdəki elmlərin türkcə təlimini edə biləcək mütəxəssislər Qafqaz dairəsində tapılacaqlarmı yoxsa bildirki kimi türk tarixini axund təlim edərsə, beyhudə məsarifdən başqa aralığa da bir şey çıxmaz. İkincisi, müəllimlərin bu kurs barəsində irad etdikləri [söylədikləri] nitqlərindən böylə görünür ki, bunların məişəti təmin olunmayınca, açılacaq kursa da hüsn-rəğbət göstərilməyəcəkdir. Zənn olunur ki, bildirki bəla bu ilki kursun da başına gəlmiş ola. Yəni, kurs açıldığı halda, müəllimlərin etinasızlığı cəhətə burada mütəxəssisləri dinləməyə adam da tapılmasın. Öylə olarsa, Əlicabbar əfəndi zəhmət çəkməsin. Əbəs yerə şəhərin bu ağır günlərində aqçaya [pula] özünün möhtac olduğu zamanında həm pulları tələf olub gedər, həm də bununla kəmində yatmış [pusquda gözləyən] düşmənlərimizə özümüzün milliyyət fəqərəsində [məsələsində] acizliyimizi isbat edəriz!

Məişət bəlasına, güzəran ağırlığına giriftar olanlar, bir müəllimlər həzəratı deyil. Bunun zərbəsindən bu gün tamam bəninöv'i-bəşər [bütün bəşəriyyət] təngə gəlmişdir. Bahalığın şiddətindən, məvacibin azlığından hangi əsnaf qismi şikayət etməyir? Bugünkü məvaciblər, müştərək müqavilənamələr kimi razı sala bilmişdir? Müəllimlərin məişəti təmin olunsun deyə buna birinci və ciddi tərəfdar olmağımı keçmiş məqalələrdə isbat etmişdim. Lakin məvaciblərin müzayidəsi [artırılması] ilə məsələ həll olunmayır. Zira bugünkü məişət atlı, məvacib isə piyada mənzələsində [məqamında, dərəcəsində] olaraq biri-birinin ardınca çatıb bərabərləşə bilməyirlər. Dəfəatala [dəfələrlə] fəhlələrin məvacibləri artırıldı. Artırıldıqca da məişət çətinləşdi. Bəs [deməli], məvacibin artması bahalıq bəlasını rədd etməyir. Buna ayrı bir çarə lazımdır ki, tamam kürreyiərzin ərbabi-fünununu [bütün yer kürəsinin elm adamlarını] bu məsələ düşündürür; həyəcanlara, əndişələrə salır...

Zənnimcə müəllim əfəndilər güzəranı asanlaşdırmaq üçün sair müəssisələrə müraciət etməlidirlər. Açılacaq kursla güzəranın nə bir əlaqə və rabitələri vardır ki, bunları bir aralığa toplayaraq "bizim halımız xoşlanmazsa, böylə kursların da qapıları, guya, bağlı qalar" mülahizəsində bulunmuşlardır. "Müəllimlərin halı fənalıqda davam edərsə, yüz kurs açılsın, bir şey də hasil olmaz" demişlər.

Əfəndilər! Vaxtın təqazası [tələbi] sizi düşündürsün. Kursun qapılarını bağlı qoymaqla sizin qarnınız doymaz, amma övlad və vətən hüzurunda məsul və məhkum qalarsınız! Sairlər kimi siz də şəhər idarəsindən, yaxud hökumətdən tələb ediniz ki, halınıza qalsınlar, maddi ehtiyacınızı rəf etsinlər [aradan qaldırsınlar]. Bəlkə bəzi ağır ailəli müəllimlərin kursa getmək imkanı yoxdur, bu başqa məsələdir. Lakin işə ümumiyyət donu geydirib maraqlıları, həvəsliləri həvəsdən salmağın mənasını anlamayıram. Zənnimcə, bir çox cavan müəllimlərimiz böylə kursların talibi və düşkünləridir. Qoy bu cavanlar işləsinlər, çalışsınlar. Millləşəcək məktəblərimizə də sahib dursunlar. Yoxsa istirahətə xələl qatılmazsa, yenə məhkum millətlərin cərgəsində qalarız!

Əlavə, kurs açılarsa, bir çox istedadlı müəllimlərimiz kursda hazırlanıb ibtidai məktəblərdən vəsət məktəblərə köçə biləcəklər. Müəllimlər üçün həm maddi və həm də mənəvi bu bir xoşbəxtlikdir ki, bunu əldən məbada buraxalar!

İştə, məsələnin bu cəhəti nəzərə alınarsa, bir müəllim deyil, tamam ziyalılarımız bu işə müavinət [kömək] göstərməlidirlər. Hər şeyi hökumətin öhdəsinə tullamaq olmaz. Gərək camaat da bir qımıldansın, hərəkətə gəlsin! Müəllimlər İttifaqına və ələlxüsus bəzi əhlinüfuz [nüfuzlu] müəllimlərə lazımdır ki, fürsəti fövt etməsinlər. Kursa yoldaşların meylini cəlb edib, maraqlıların siyahısını tutsunlar. 30-40 nəfərin siyahısı tutularsa, kursun açılmasına var qüvvələri ilə çalışsınlar. Təlim müddətinin axırınadək adları yazılmış əşxasın [şəxslərin] davamına səy etsinlər. Böylə olarsa, açılacaq kursun fayda və nəticələri də böyük olar. Ey kaş arzumuz baş tutaydı!

Kursun məsarifinə [xərcinə] gəldikdə, Əlicabbar əfəndinin təqdimatından böylə məlum olur ki, bu cənabın vəsatəti [vasitəçiliyi] ilə Şəhər İdarəsi 30 min rublə, yarısı müsəlmanlara və yarısı da ermənilərə olmaq şərti ilə bir məbləğ buraxacaqdır. İştə məsələnin bu cəhətini biz bir dürlü anlamadıq. Əlicabbar əfəndidən bu xüsusda qəzetə vasitəsi ilə izahat istəməyə məcburuq. Sonra biz də öz mülahizəmizi deyərik.

Fərhad Ağazadə

HƏSB-HAL [DƏRDLƏŞMƏ]

Mən daima qəzetə oxuyanlardan deyiləm. Heç oxumayıram zənn etməyiniz. Ara-sıra qəzetə oxusam da hərb-zərbə, vəhşət və cinayətə dair xəbərlərdən xoşlanmam, məyusanə baxıb keçərəm.

Məslək etibarı ilə sosialist-demokrat olduğumdan, beş ildən bəri bəşəriyyətin keçirdiyi alam [ələmlər] və iztirabdan öz hissəmi almışam və almaqdayam. Bu rəqsi-mərga-mərg [qırğın rəqsinin] nə vaxt xitama ərəcəyini bilməm.

Barışıq olmuş, olacaqmış kimi rəvayətlər eşitdiyim halda, yenə keçənlərdə əlimə keçən bir qəzetədə gürcü-erməni toqquşmasını, İrəvanda və sair yerlərdə Erməni Cümhuriyyəti demokrasi şərəfinə irəvanlı və digər kəndli müsəlmanların qurban kəsilmələri və qurban olmaq şərəfinə nail olduqlarından oxuyub, omuzumu silkib dedim ki:

Millətim növ'i-bəşərdir, vətənim ruyizəmin.

Qardaşım ölmüş, anam, atam, qövm-əqrəbam... məscidi və minbəri, hətta axundilə bərabər hindlilərin ölüsü kimi yanmış! Bu ayini-ruhanini [dini ayini] əlbəttə erməni qardaşlarım icra etmiş. Zira bu qədər illərdən bəri yıxılan evlər, yanıb xakistər [kül] olan xanimanlar, nəhirlər kimi fışqırıb axan qanlar, paymal olan [ayaq altında tapdalanan] şərəflər, namuslar; inləyən, ağlayan sansız yetimlər, aclar, fələkzədələr və bədbəxtlər, sürü-sürü səfillər kimdir, kimlər? İnsan! Bu şənayeni [rəzillikləri, biyabırçılıqları] icra edənlər mədənilərin bir üzvi-mühümmü [mühüm bir üzvü] deyilmi? Bəli, insanlar, insanlar... "Xələqallahu bəşər əla-surəti..." [Allah insanı ... surətində yaratmışdır] deyə öz-özümə həsb-hal edərək qəzetəni bir kənara atdım. Birdən-birə yadıma möhtərəm bir axundun verdiyi nəsihət gəldi. Deyirdi ki:

Oğlum məşhədi! Sən daha gəncsən, dünyanın yaxşı-yamanını bilməzsən, dostunu-düşmənini fərq edəmməzsən. Mən sənə söyləyəyim, sən qızıl küpə* et, qulağına tax: şeytanlar iki cürdür: biri cinlər, digəri insanlar ki, "Qurani-Kərim"də deyir:

"Yuvəsvisu fi sudurinnasi minəl cinnəti vənnas"

Sən gözə görünməyən şeytanlardan qorxma, insan şəklində şeytanlardan həzər et, qorx! Bu bir.

Hər cür qəzetə və risalələrə inanma. Oxuma deməm, oxu. Öz ağlın[ın] tərəzisinə çək, mühakimə et, yaxşı-yamanını ayır; yaxşısına əməl et, yamanını bayıra at. Çünki qəzetə yazanların çoxu adəm surətində olan şeytanlardır. Hamı yazıları yalan, öz kisələrini doldurmaq üçün cürbəcür [v]uruşmalar, toqquşmalar, cinayətlər, cürəbəcür səfsətə yazırlar, səni aldadırlar. Bu iki.

Üçüncü olaraq kəşfi-istiqbal və hal [gələcəyi və indiki zamanı bilmək], müşkül şübhələrin həqiqətini anlamaq üçün bir fal öyrətmişdi.

O zaman axund babamın nəsayehini [nəsihətlərini] xatırlayaraq ruhumu sıxan qəzetə həvadislərini [xəbərlərini] günlüyümdən silib atdımsa da, yenə şübhələrim getdikcə böyüyürdü. Bu şübhələrin izaləsi [aradan qaldırılması] üçün fal açmağa məcbur oldum. Hesabi-rəml, hesabi-cəml ilə bir az ulduzlarla uğraşdım. Qəməri Əqrəb bürcündə, Zöhrəni Əsəd bürcündə gördüm. Fal açmaq yaxşı deyil. Nə çarə, səbr edəmmədim. Aradım, əski bir əl yazısı kitab buldum. Şərt-şəraitini yerinə gətirdikdən sonra – tə'viz [dua] və bəsmələ [bismillah oxumaq]... kitabı açdım. Yeddi vərəq sağdan açdıqdan sonra yeddinci sətirə baxdım. Bilirmisiniz nə yazılmış?

Bəni-adəm əz qorgü səg bədtərənd
Həmə təşneyi-xuni-yek-digərənd...
Yekira dəhəd laşeyi ruzqar
Digər qorghara nəmanəd qərar

Bu fal heç xoşuma getmədi. Soldan yeddi vərəq çevirdim, yeddinci sətirə baxdım. Bir cür sözlər yazılıb amma silinmiş, zorən oxudum:

Ey irəvanlı yarım, unutmam səni,
Aylar, günlər deyil, keçsə də illər.
Nə xoşkam eylədi itabın bizi,
Çıxarmı yadımdan o qanlı günlər.

Oxudum amma "amənna və səddəqna" [inandıq və doğruluğunu təsdiq etdik] deyəmmədim. Kitabı qapadım. Bir az mülahizədən sonra təkrar irəvanlıların halına baxmaq üçün əvvəlcə zikr etdiyim vəchlə [dediyim kimi] fala başladım. Yeddinci vərəqin yeddinci xəttində böylə yazır:

İrəvanlı cavanın coşğunluğu var,
Bir tərsa düxtərin mübtəlasıdır.
Qudurmuş gəziyor, bilməm nə arar,
İrəvanlının əski bir sevdasıdır.
Öylə bir canidir, heç yoxdur eşi,
Kim görsə can verər o ifritvəşi,
Əməl yavrusu, əzrayıl yoldaşı,
Cəhənnəm odunun bu ziyasıdır.
Qurulmuş tüfəngi, hazır patronu,
Titrədir qəhr ilə hər müsəlmanı,
Ona halaldır hər insan qanı,
Bu da xilqətinin müqtəzasıdır.
Mərhəməti yoxdur, dinləməz ahı.
Min insan öldür[ər], hər bir nigahı,
Əcəl dedikləri əmri-ilahi,
Qəmzəsinin qədim aşinasıdır.
Pək yaxşıdır onun böyük xülyası,
Hər sözü, röyəti, tövrü ədası.
Vəfadan dəm urur, yoxdur vəfası,
Dəm ursa da quru iddiasıdır.
Rəvadır qan yutmaq dərdli kəndliyə,
Haqqıdır ağlamaq yaşlı gözünə.
Bir nəzər eylə bəs soluq üzünə,
Kəndli insanların biriyasıdır.
Bağışlar qılıncı İrəvana qüvvət,
Əmrilə fəth olar neçə məmləkət.
Yer edir səy ilə böyük bir millət,
Ərmən millətinin "İndira"sıdır.

İştə yuxarıdakı sətirləri güc hal ilə hesabi-rəml və cəfrin yardımı ilə oxudum. Amma bilməm cinlərmi, mələklərmi yazmış, silmiş. Təəccüb ediləcək şeylər! Həman [dərhal] kitabı qapadım. Bir az düşündüm. Öz-özümə: haydi, şu Azərbaycanın falına bax, deyə kitabı təkrar əlimə aldım. Niyyət etdim, kitabı açdım. Yeddinci vərəqin yeddinci sətirində böylə yazılmış:

Millətə vermək əgər istər isən feyz[ü] fəlah,
Fəhlənin halını sor, haqqını ver, mahbəmah.
Demə bir gün oluruz bəxtəvər inşəallah,
"Hazır ol cəngə, əgər istər isən sülh[ü] səlah."

İştə bundan qabaq açdığım falları və indiki falların mənasını bir cür anlayammadığımdan falları eynən olduğu kimi nücum və cəfrdən anlayan mütəxəssislər varsa, lütfən səhv və xətamı ixtar etsələr, əşrəf saatda [saatın xoş vaxtında, duaların qəbul olan vaxtında] haqlarında duayi-xeyr [xeyir-dua] edib, sənaxan olaram [onları təriflәyərəm, mədh edərəm].

Xoşxəvərov Hurəndişan

İdarədən: Açdığınız "fallar" o qədər aşkardır ki, mütəxəssislər təfsirinə ehtiyac yoxdur, zənn edirik.

* Küpə - yəni güşvarə [sırğa]. İdarə.

MƏTBUAT

Axır günlər mətbuatımız Azərbaycan sosialistlərinin mürəvvici-əfkarı [orqanı] olan gündəlik "Zarya" (Tülu) və Azərbaycan İctimaiyyuni-inqilabiyun [Sosialist-inqilabçılar] firqəsi orqanı olub da, həftədə iki dəfə çıxan "Zemlya i volya" (Torpaq və ixtiyar) nam [adlı] iki yeni qəzetələrlə zənginləşmişdir.

"Zarya" birinci nömrəsində Zaqafqaziya millətlərinin yüz illərdən bəri bəylər, xanlar, məliklər, şahlar və knyazların və daha sonra yüz ildən ziyadə Rusiya istibdadı altında əzildiklərini və sonra Rusiya inqilabı nəticəsində Zaqafqaziyada dörd cümhuriyyət elan etdiklərini qeydlə, burasını demokratiyanın böyük qələbəsi kimi göstərir və axırda türk demokratiyasının vəzifəsinə keçərək deyir ki:

"Biz səy edəcəyiz zəhmətkeş kütləmizə bəşəriyyət və sosializm ideayası verək. Biz ümum hürriyyət bədxahları ilə mübarizə edəcək, ümumiyyətlə, xırda millətlərin, xüsusən Azərbaycanın istiqlalı düşmənləri ilə vuruşacağız. Bundan əlavə, demokratiyanın daxili düşmənlərilə onun hürriyyətini boğan, zəhmətindən sui-istifadə edənlərlə də rəhmsiz bir surətdə mübarizə edəcəyiz və bu işdə qonşu demokratiya ilə əlbir işləyəcəyiz."

İkinci nömrəsində yenə həman qəzetə Zaqafqaziya və əzcümlə [o cümlədən] Azərbaycan demokratiyasının əvvəlcə çarizm və sonra bolşevizmin sövqü ilə ümum demokratiyadan ayrılaraq istiqlal elan etdiklərini və Azərbaycan müsəlman sosialistləri öz demokratiyasının nicatını yalnız burada görərək həmin nöqteyi-nəzəri qəbul etdiklərini qeydlə yazır ki:

"Əlbəttə, bu işi 'Yedinaya Rossiya'lı ağalar və milyukovlar kimilərə xoş getməzdi. Onlar sair millətlərə hakim olmaq, onların dərisini soymaq kimi əski adətlərindən ayrılmayırlar. Dünkü 'tatar'ı bu gün kəndi hökumətinə, parlamanına və ana dilinə malik, azad bir millət gördükdə ürəkləri ağrıyır."

Böyük rusiyaçıların sair millətləri istiqlala layiq bilmədikləri və hökuməti öz əllərinə almağa çalışdıqlarını bəyanla qəzetə, sosialistlərin bu məsələdə tutduqları tərzi-hərəkətə nəqli-kəlam edərək [sözü gətirərək] deyir ki:

"Stolıpin qəhrəmanlarının böylə hərəkəti bizcə aydın və anlaşılan bir şeydir. Fəqət məmləkətdə asayiş, nizam və hüquq paydar [bərqərar] etməkdə bizə maneələr çıxaran sosialist yoldaşlarımızın aldıqları vəziyyəti bir dürlü anlamayırız. Axır bu yoldaşlarımız Zaqafqaziya demokratiyasının iki illik müddətində nə kimi şərait altında və nə surətlə istiqlal yoluna düşdüklərini görmüşlərdir. Məmləkətdə demokratik üsuli-idarə quruluşunda bizə kömək etmək əvəzinə, neçə ay boş danışıqlarla keçirmişlərdir. Hətta əsasən qəbul etdikləri təyini-müqəddərat məsələsində də bizim haqqımızı tanımaq istəməyirlər. 'Z. truda' mühərrirlərindən birisi bizim Parlamana layiq olmaq haqqımızı danaraq deyir ki, bunu bizə ancaq ya əcnəbilərin təsdiqi, ya Rusiya Məclisi-Müəssisanı verə (?) bilər. Bu surətlə sosialist bir mühərririn zənnincə Azərbaycan demokratiyasının arzusunun qiyməti yoxmuş. Bəlkə burjua-imperialist hökumətlər yaxud Rusiya Məclisi-Müəssisanının arzusu qiymətli imiş. Ona görə məntiq böylə çıxır ki, ya sosialistlər özlərinin təbliğ etdikləri əsasa inanmayaraq əsasən qəbul etdiklərinin feilən icrasından qaçırlar, yaxud ümum sosialistlər prinsipini[n] Kerenski [kimi] bunlar da bizim haqqımızda tətbiq edilməsinə razı olmayırlar."

Əlbəttə, bu gün bizi uzaq bir Məclisi-Müəssisana göndərənlərin bugünkü xətti-hərəkətləri o məclisdə də nə vəziyyət alacaqlarını isbat edir. Zatən buna bizim heç şübhəmiz də yox idi. Fəqət Azərbaycan türk sosialistlərinin tərzi-hərəkətləri, gərək Parlamanımızda və gərəksə mətbuatımızda aldıqları vəziyyət, bizi şad etdiyi qədər türk demokratiyasının naili-məram olacağına [arzularına çatacağına] ümid verərək bir daha artıq ruhlandırır. Rəfiqimizə müvəffəqiyyətlər diləriz.

"Zemlya i volya"nın birinci nömrəsi çıxmışdır. Fəqət görünür ki, "Kəndçi və fəhlə" kimi bu qəzetə dəxi Ziya paşanın "Ayinəsi işdir kişinin..." şeiri məfhumunca [mənasına uyğun olaraq] Azərbaycan istiqlalı haqqında fikrini əsəri ilə isbat edəcəkdir. Əgər həman nömrəsində sair firqələrin rəyini açıq-aşkar bilmək istəməsəydi səbrlə gözlərdik. Lakin madam ki, özü sair sosialistlərin fikrini açmağı tələb edir, biz dəxi deyərdik ki, bismillah, başqaları üçün bir misal ol.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Pul tapılıbdır

Yanvarın 31-də Tarqovı küçədən 500 manat pul tapmışam. Bu pul hər kəsindirsə üç günə qədər gəlib nişanələrini söyləyib, pulunu ala bilər. Adres Verxni-Təzəpir küçəsində, 134 nömrəli evdə, Ələsgər Əbdülbaqi oğlu.

Fəhlələrin nəzəri-diqqətinə

Bakı və ətraf mədənlərdə işləyən müsəlman əmələlərinə elan olunur ki, beynəlmiləl müsəlman fəhlə konfransı bu bazar günü fevralın 9-na təyin edilmişdir.

"Müsavat" firqəsinin məlumat şöbəsi.

Bələdiyyə İdarəsində

Bu gün saat 1-də Bələdiyyə İdarəsi salonunda müsəlman qlasnılarının müşavirəsi dəvət edilir. Müşavirə Bələdiyyə Məclisinin baqi [öz yerində] qalmasına münhəsir [həsr] ediləcəkdir.

* Mərkəzi Ev Komitəsi, Bələdiyyə İdarəsinə bir kağız göndərib məlum etmişdir ki, alınan məlumata nəzərən şəhər elektrik işığı qiymətlərini artırmaq üçün Bələdiyyə İdarəsi cənbində [nəzdində] bir komisyon təşkil edilmişdir ki, işbu məsələ ilə iştiğal edəcəkdir [məşğul olacaqdır]. Mərkəzi Ev Komitəsi rica etmişdir ki, məsələ əhali və ev təşkilatlarına aid olduğu üçün bir nəfər Mərkəzi Ev Komitəsinin nümayəndəsi o komisyonda iştirak etməsi mütəmənnadır [arzu olunur].

* Bakı Dərmanxana Xidmətçiləri İttifaqı Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, kanuni-saninin [yanvarın] 26-sında dərmanxana sahibləri ilə bərabər in'iqad edən [baş tutan] iclasda tətili qət etmək [kəsmək] istənilmişsə də, müvəffəq olunmamışdır. Zira dərmanxana sahibləri xidmətçilərlə razı olmaq istə[mə]mişlərdir. Şimdi bunlar bacardıqları qədər tətili qət etmək üçün tədabirdə bulunurlar [tədbirlər görürlər]. Məsələn onlar razıdırlar ki, yeni məvaciblər yanvarın 15-dən hesab olunsun. Dərmanxanaların daxili işləri ilə xidmətçilərin əzl [işdən azad edilməsi] və qəbulu məsələsində dərmanxana sahibləri ilə razı ola bilməyəcəklərdir. "Ermans" dərmanxanasında tətilin qət edilməsinə səbəb oranın bir nəfərə məxsus olmasıdır.

Bakı şamaxılılarına

Bakıda sakin olan cəmi Şamaxı qaçqınlarına elan olunur ki, bu çağa kimi onlara Ümuri-Xeyriyyədən [Sosial Təminat Nazirliyindən] müavinət olunurdu. Bundan sonra isə bu müavinət Şamaxı Həmtorpaqlılar Cəmiyyəti vəsatəti [vasitəçiliyi] ilə olasıdır. Bundan dolayı, ianəyə ehtiyacı olanlar gərək fevralın 3-dən, düşənbə [bazar ertəsi] günündən etibarən hər gün saat 12-dən 3-ə kimi Bələdiyyə imarətinin 3-cü mərtəbəsində Həbib bəy Mahmudbəyov cənabları dəftərxanasına müraciət etsin və məzkur [adı çəkilən] cəmiyyətdən kitabçası olsun. Bu kitabçasız heç kimə kömək olunmayacaqdır. Qabaqda verilən ərizələr də bisərəncam qalasıdır.

Şamaxı Həmtorpaqlılar Cəmiyyəti

* Ərzaq Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, bu vaxtadək Ərzaq Nəzarəti müsri [yoluxucu] xəstələr xəstəxanası üçün nisyə ərzaq və mühimmat buraxırdı. Bundan sonra isə 4 milyon rublə hökumət tərəfindən xəstəxana güşadına [açılışına] təxsis olunmasını [ayrılmasını] nəzəri-etibara alaraq, nisyə mal buraxılmayacaqdır. Bələdiyyə İdarəsi Ərzaq Nəzarətinə məlum etmişdir ki, təxsis edilmiş 4 milyondan hələlik 1 milyon alınmışdır ki, fəqət [yalnız] xəstəxananın məxaricatına [xərclərinə] kifayət edə biləcəkdir.

YENƏ BEZ MƏSƏLƏSİ

Ərzaq Nəzarətinin təhqiqat və təqibatı

Həmin yanvar ayının əvvəllərində Gəncə uyezdinə tabe Dəllər camaatı vəkili namı ilə Məşhədi Məhəmməd Vəli oğlu nam birisi məzkur [adı çəkilən] kənd əhalisinə paylanmaq üçün bez almaqdan ötrü Ərzaq Nəzarətinə müraciət etmiş idi. Ərzaq Nəzarəti yanvar ayının 5-də 98 nömrəli təhqiqat vərəqəsi ilə Gəncə qaimməqamına (uyezdni naçalnikinə) müraciətlə Məşhədi Məhəmmədin məzkur kənd əhalisi tərəfindən vəkil olub-olmadığı haqqında təhqiqat icra olunmasını əmr etmiş.

Nəticədə qaimməqam cənablarından 18 yanvar tarixli və 89 nömrəli alınmış olan təhqiqat vərəqəsi bundan ibarətdir. Qaimməqam yazır:

"Bununla Ərzaq Nəzarəti idarəsinə ərz edirəm ki, məzkur Məşədi Məhəmməd Vəli oğlu adi bir tacirdir və Nəzarəti-cəlilənizdən [ulu Nazirliyinizdən] tələb eylədiyi manufakturanı öz mənfəəti üçün istəmişdir. Burada manufaktura qəhətliyi vardır. Əgər hökumət camaatın bu xüsusdakı zəruri ehtiyacatını rəf etmək [aradan qaldırmaq] istəyəcək olarsa, lazım olan manufakturanı ya kooperativlər vasitəsi ilə və yaxud Ərzaq Nəzarətinin öz məmurları təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] əhali arasında təqsim etməlidir [paylamalıdır]."

İDARƏDƏN CAVABLAR

N. S. əfəndiyə: İmzanızı açıq yazmalısınız.

"Demokrat olmaq asan deyil" məqaləsini göndərmiş əfəndilərə: Məqalənizi "Al bayraq" rəfiqimizin özünə göndərməniz məsləhətdir.

"Ufaq müəllim" əfəndiyə: Əvvəla əsgərlik işimizdə əvvəllərdə müşahidə edilən nöqsanlara Hərbiyyə Nəzarəti tərəfindən lazımi diqqət yetirilib islah edilməkdədir və saniyən [ikincisi] məqalə yazarkən kağızın ancaq bir üzündə yazmağı unutmayasınız.

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir:

Səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yadək. İçərişəhərdə Malı Krepostnovi küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крепостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

Doktor
Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor
Ağahüseyn Kazımov

Qayıdıb əmrazı-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor
Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Petroqraddan gəlmiş diş həkimi
M.B.Şternin

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi və axşam 4-dən 7-yə kimi. Dişlərə və ağza müalicə edir, qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər və qızıl qapaqlar qayırır. Dişləri ağrısız kənar edir. Ünvan: Vorontsovski caddədə Sarkisovanın 22 nömrəli evində, Bakı İstiqraz Cəmiyyəti ilə bir cərgədə.

2642

Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. (Bövl [idrar] yolu azarını, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu ayna ilə müayinə edir. Hər gün axşam saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonnı küçədə 6 nömrəli evdə, mənzil nömrə 3. Telefon 20-90.

2663

Diş həkimi
İ.S.Tarşteynbaum

Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxarır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır. Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin küncündə, Quba meydanı yanında).

2669

Arvad diş həkimi
Platonova

Mamalıq, qadın və əmrazi-daxiliyyəyə [daxili xəstəiklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Telefon nömrə: 50-06. Adres: Kolyubakinski küçədə Parapetin küncündə ev nömrə 26.

2664

Doktor İ.Q.Sibiroviç

Daxili və uşaq xəstələrini qəbul edir səhər saat 9-12-yədək; axşam saat 4-6-ya-dək. Staro-Poliseyski küçədə nömrə 25 (Kolyubakinski küçəsinin küncündə). Telefon nömrə 42-12.

2658

Elan

Azərbaycan Cümhuriyyəti Ərzaq Nəzarəti İdarəsi Azərbaycan daxilində yaşayan əhalinin və ətrafdan gələn bisavad adamların icazə və başqa işlər üçün Nəzarətə verəcəkləri ərizələri yazdırmaq üzündən çəkdikləri çətinliyi nəzərə alaraq, nazir həzrətlərinin əmri ilə idarənin aşağı qatında pilləkanlardan çıxan yerdə ərizə yazdırmağa xüsusi bir oda təxsis edilmişdir [ayrılmışdır]. Buna görə, bundan sonra nazir həzrətləri naminə və Ərzaq İdarəsinə ərizə verəcək kimsə həman odada ərizələrini pulsuz olaraq yazdıra bilərlər.

Ərzaq Nəzarəti İdarəsi

Müvəqqəti müdir: Hacıbəyli Üzeyir bəy

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

İki konfrans

"Versal": bu ad qəzetdə hər yerdə "Versay" kimi verilmişdir.

"Hesab günü": "Azərbaycan" qəzetinin 21 yanvar 1919-cu il tarixli 93-cü nömrəsində gedən yazı nəzərdə tutulur.

"bərzəx": dini təsəvvürə görə cənnət ilə cəhənnəm arasında, yaxud dünya ilə axirət arasında olan və ölənlərin ruhlarının gözlədiyi yer.

"…adilanə ölçə bilər…": "adilanə" sözü qəzetdə tünd və nisbətən böyük şriftlərlə verilmişdir.

"kadetlər": XX əsrin əvvəllərində Rusiyada fəaliyyət göstərən Konstitusion-Demokratik Partiyaya mənsub olanlar.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

"…xüms, zəkat və üşr…": İslamiyyətdə nəzərdə tutulan vergilər. Xüms: qazancın beşdə biri miqdarında verilən vergi. Zəkat: sahib olunan mal və pulun qırxda birinin kasıblara paylanması şərti. Üşr: torpaqda yetişən məhsulun onda birinin vergi kimi verilməsi.

"Hökumət məmurlarının iştirakı ilə Qazax uyezdində bir neçə adam daha da betərdir.": bu cümlə qüsurludur; güman ki, cümlənin bir hissəsi düşmüşdür.

Teleqraf xəbərləri

"…Almaniya Hökuməti yeni qoşun təşəkkülü barəsində Almaniya Məclisi-Müəssisanına bir layihə təqdim edəcək...": qəzetdə "edəcək" yerinə "edəcəyini" getmişdir.

Sülh Konfransında

"general Simson": Ceffri Spayser-Simson nəzərdə tutulur.

"Pati jurnal" [Le Petit Journal]: 1863-1944-cü illərdə Parisdə nəşr edilən gündəlik qəzet.

Qəzetələrdən

"Paranna": Varşavada 1912-1929-cu illərdə çap edilən "Qazeta Poranna dva qroşe" nəzərdə tutulur.

Həsb-hal

"Millətim növ'i-bəşərdir, vətənim ruyizəmin": "Millətim bəşər (bütün insanlıq), vətənim isə bütün yer üzüdür." Misra türk şairi Tofiq Fikrətindir.

"Yuvəsvisu fi sudurinnasi minəl cinnəti vənnas": "Quran"ın "Nas" surəsinin 5-ci ayəsinin bir qismi və 6-cı ayəsi. Mənası: "İnsanların ürəklərinə vəsvəsə salır. Cinlərdən də olur, insanlardan da."

"Hesabi-rəml, hesabi-cəml": nöqtə və çizgilərlə, eləcə də yazıda nöqtəli və nöqtəsiz hərflərlə baxılan fal.

"Qəməri Əqrəb bürcündə, Zöhrəni Əsəd bürcündə gördüm.": "Zöhrə" Venera planetinin, "Əsəd bürcü" Şir bürcünün ərəb dilində adı.

"Bəni-adəm əz qorqü səg bədtərənd / Həmə təşneyi-xuni-yekdigərənd...": Farsca; mənası: "İnsan qurddan və itdən betərdir / Hamısı bir-birinin qanına susamışdır. / Birinə rüzgar bir leş verir / Başqa qurdların qərarı qalmır.

"Nə xoşkam eylədi itabın bizi": "Sənin məzəmmətin bizi necə də məmnun etdi."

"İrəvanlı cavanın coşğunluğu var…" misrası ilə başlayan şeir (səh. 13) üçün lüğət

tərsa: xristian
düxtər: qız
ifritvəş: ifrit kimi olan
əməl: arzu
xilqətinin müqtəzasıdır: yaradılışının ehtiyacıdır
nigah: baxış
əmri-ilahi: ilahi əmr
qəmzə: (klassik ədəbiyyatda) sevgilinin süzgün baxışı
aşina: dost, yoldaş
röyət: görüş, baxış
biriya: riyasız, səmimi

"Ərmən millətinin 'İndira'sıdır": güman ki, hind mifologiyasında gözəllik, bəzi hallarda isə müharibə ilahəsi olan "İndira" nəzərdə tutulmuşdur.

"cəfr": hərflər, rəqəmlər və müxtəlif simvollarla gələcəkdən xəbər bilmək.

"feyzü fəlah": bolluq, bərəkət və xoşbəxtlik.

"mahbəmah": aybaay.

"Hazır ol cəngə əgər istər isən sülhü səlah": "Sülh və əmin-amanlıq istəyirsənsə, müharibəyə hazır ol." Bu misra türk şairi Abdülhaq Mollanındır. Belə başa düşülür ki, məqalədə istifadə edilmiş misralar, müxtəlif şairlərə məxsus şeirlərin (yaxud bəzi misralarının) dəyişdirilməsi ilə əmələ gətirilmişdir.

"nücum": (ulduzlar) ulduzlara baxaraq gələcəkdən xəbər vermək.

Mətbuat

"Z.truda": Rusiyada sosialist-inqilabçılara məxsus "Znamya truda" qəzeti nəzərdə tutulur.

"Ayinəsi işdir kişinin…": Türk şairi Ziya paşanın məşhur misraları belədir:

Ayinəsi işdir kişinin, lafa baxılmaz,
Şəxsin görünür rütbeyi-əqli əsərində.

(Adamın aynası onun işidir, sözünə yox, işinə baxmaq lazımdır; hər kəsin ağlının ölçüsü onun öz əsərində, işində görünər.)

Bakı xəbərləri

"Tarqovı": Bakıda, indiki Nizami küçəsi.

"Verxni-Təzəpir": Bakıda, indiki Nabat xanım Aşurbəyova küçəsi.

"qlasnı": yerli özünüidarə orqanının səsvermə hüququna sahib üzvü.

"Dərmanxanaların daxili işləri ilə…": qəzetdə "ilə" yerinə "isə" getmişdir.